

KURYER LITEWSKI

w Wilnie we Srzodę dnia 19 Maja v.s. 1820 roku

Observacje meteorologiczne.	Czas obserwacji	Wysokość Barom.	wys. Ther. Reau.	Wiatry.	Odmia. w powie
	dn. 17 srednia.	27 cal. 7 . 4, lin.	+ 13, stopn	Wschodni	Pochmurno
	dn. 18 srednia.	27 - 6, 7, -	+ 13, 2 -	Polud. Wscho:	Descz
	dn. 19 godz. 5	27 - 6, 5, -	+ 9, 5	Polud. Wscho.	Pochmurno

WIADOMOSCI KRAJOWE

Petersburg, dnia 11 maja. W przeszłą srode, dnia 5 maja, w zimowym palacu J. C. M., otrzymał szczęście bydz stawionym Cesarzowi Jmci przybyly tu w charakterze pełnomocnika w interessach Króla Jmci Brytanii Wielkiej, podpółkownik *Catcart*.

Naylaskawiey mianowane freylinami NN. Cesarzowych, Hrabianka *Olga Potocka*; Baronówna *Helena Strogonówna*, córka radcy tajnego, Barona *Strogonowa*; i Panna *Christiana Iiders*, siostrzenica zmarłego marszałka polnego *Xiążęcia Barklaja de Tolli*.

Na wakanse pensyonowanych kawalerów, podług starszeństwa, policzeni zostali do kompletu pobierających pensye, następujący kawalerowie, a mianowicie: orderu s. *Jerzego 3ciey klasy*: jenerał porucznik *Piotr Fiedorowicz Malutin*; 4tey klasy jenerał porucznik *Lew Dymitrowicz Izmajłow*; orderu s. *Włodzimierza 2giey klasy*: rzeczywisty radca tajny senator *Andrzej Iwanowicz Holochwastow* — 3ciey klasy: jenerał porucznik senator *Grzegorz Apollonowicz Kozłow*; radca tajny senator *Piotr Piotrowicz Mitusow* — 4tey klasy, odstawni podpółkownik *Baron Jan Janowicz Fridriks*; półkownik artylleryi *Symon Lwowicz Bykowski*; i jenerał major *Mikołay Fiedorowicz Kiszewski*. Kapituła rossyjskich orderow obwieszcza to dla wiadomości wszystkich wyżej pomientonych kawalerów, iżby dla pobierania pensyi przesłali do kapituły uwiadomienie, w jakich miejscach życzą sobie je odbierać: podług tego uwiadomienia będą assyguowane pieniądze dla pobierania tercyałami.

Mowa, którą JW. Minister skarbu i przychodów miał na posiedzeniu rady ustanowień państwa kredytowych, odbytem w dniu 29 kwietnia.

Mości Panowie! Ustanowienia kredytowe odbywały działania swoje w roku 1819, z takąż akuratnością i dążeniem ku dobru powszechnemu, jak i w przeciagu dwóch lat poprzedniczych. Przekonanie się o tém, przez rozbiór rachunkow, które przedstawię wam zarządzający tym wydziałem.

Szanowne członki rady ustanowień państwa kredytowych, wybrane z szlachty i klasy kupieckiey! Z fokiem ninieyszym kończycie trzyletni zakres usług waszych w tym nowym i nader ważnym zawodzie; byliście pierwszemi dostrzegaczami naszego systematu kredytowego, od chwili jego rzeczywistego uorganizowania, a tém samém pierwszemi świadkami jego postępów. Nieodrzeczy zda mi się, podają wam rys krótki główniey-

szych obrótow roku zeszłego, napomknąć i o latach poprzedniczych, już to przez wzgląd na soisly wszystkich okoliczności [związek, już również ze względu, iż wszystko pod waszym dokonano się okiem.

Kommissya umorzenia długow.

Akuratność w wyplacie procentow od długow państwa, w terminach przyzwoitych i stopaiowe umorzenie samychże długow, jest, jak wam wiadomo, nayglównieyszim tey kommissyi obowiązkiem. Kredytorowie państwa wiedzą o tém dobrze, czy pierwsze akuratnie ich dochodzą. A tak przestaną tylko na wyłożeniu działów kapitalow umorzenia.

Massa długow państwa obejmuje wewnętrzne, terminowe, nieterminowe i dług holenderski. Do 1go września 1817 roku (to jest do tey epoki kiedy się kommissya umorzenia długow otwierala) ostatni ten dług wynosił 50,600,000 złotych; od tego czasu zmniejszył się o jeden milion złotych. Druga połowa jego, którą w skutek konwenoyi maja 3go 1815 roku rządu wielko-brytański i niiderlandski wzięły dla siebie, była wyplacaną w takiejże proporeyi.

Długi wewnętrzne terminowe po dzień pierwszy stycznia 1818 roku dochodziły w złocie i srebrze do 3,200,000, a assygnatami do 50,200,000; po pierwszy zaś stycznia roku terażnieyszego 1820 wynosiły sr. 3,392,880 i assygnatami 53,604,428. To powiększenie się długow terminowych pochodzi: Od wyjaśnienia dawnych długow należnych powszechnym opiekom i innym niektórym miejscom, które kommissya umorzenia dla niedokładnych jeszcze rachunkow nie mogła pierwicy wciągnąć do xiegi długow państwa, jak w przeciagu dwóch ostatnich lat upłynionych. Niemniey też z przyczyny otwarcia w lombardzie nowej pożyczki piętnastu milionow rubli, dla założenia kapitalu na obrót niustanny i dla wczesnego przygotowania rozmaitych potrzeb w ministerium wojny.

Takimto sposobem w przeciagu dwóch lat ostatnich wpisano do xiegi długow państwa, terminowych 315,000 rubli srebrnych i 18,358,325 assygnacyynnych. Z tém wszystkiém porównując je z zapisanemi do teyże xiegi w roku 1817, wykazuje się, iż wzrosły tylko 190,650 rubli sr. i 382,995 assygnacyynnych, wyplata bowiem kapitalow w terminach umowionych dokonywana była jak nayakuratniey. Długi wewnętrzne nieterminowe, tak zwyczajne jak i nietykalne do roku 1819 składały 6,071,952 rubli sr. i 246,718,251 assygnacyynnych. W roku 1820 według rejestrow xie-

gi państwa jest ich 6,779,652 rubli sr. to jest przybyło 707,700 i assyg. 242,827,951; z tych więc ubyło 890,000.

Zaprowadzenie unas długów nieterminowych zabezpieczonych, ma, jak wam wiadomo, dwójki cel: Wypłatę długów wojennych i innych, na które nie było wyznaczonych terminów; oraz stopniowe zniesienie assygnat. Długi wojenne i inne nieterminowe kasy państwa, składają sr. 6,355,450 rubli i assygnatami 132,209,300. Przed nastaniem komisary umorzenia nie było żadnych pewnych prawdał, ani osobnych summ przeznaczonych na wypłatę długów wojennych; od tego zaś czasu w miarę wpisywania w księgę długów państwa summy te przynoszą pewny dochód, a tym samym składają obrotowy kapitał. Między długami wojennem składają znaczne summy, wpisane w księgę długów państwa na rzecz rządów: pruskiego neapolitańskiego i hannowerskiego. Uważamy, że ustanowienie długów nieterminowych zabezpieczonych, i w tym zdarzeniu niemal przyniosło nam pożytek; rządy bowiem pomienione zamiast żądania wypłaty gotowizną, należnych im summ za rozmaite wydatki wojskowe, a czego byśmy bez uciążenia narodu nowemi podatkami żadną miarą uskutecznić nie mogli, za wzajemną zgodą z rządem naszym przestały na zapisaniu należności swoich do księgi długów państwa; a tak dług ten przy ciągłym obrocie kapitału umorzenia wypłaci się niepostrzeżonym sposobem i żadnych ofiar krajowi kosztować niebędzie.

Druga część długów nieterminowych zabezpieczonych, wniesionych w księgę państwa składa 110,578,831 rubli assyg. i 114,360 sr. Dług ten pochodzi z pożyczki uczynionej w roku 1817 i 1818, celem umorzenia assygnat państwa. W liczbie długów nieterminowych zabezpieczonych, jest nietylko 36,079,911, które wyłączwszy, cała suma długów zwyczajnych, czyli wykupujących się składa 6,742,360 rub. sr. i 206,748,020 assygn.

Komisyja umorzenia długów w ostatnich miesiącach 1817 roku, przy samym początku swojego nastania, nabyła kupnem długów nieterminowych za 12,700 rubli sr.; od roku zaś 1818 działania kapitału umorzenia stały się bardziej widocznem, w tym bowiem roku wykupiono nieterminowych długów za 12,000 rubli sr. i 2,663,000 assygn., a w 1819 za 6,272,420 rubli.

Kapitał umorzenia naszych długów nieterminowych tak jest wielki w stosunku do samego długu i przytém co rok powiększający się, iż kraj pewien być może prędkiego ich pozbycia się, a lokatorowie przekonają się, iż z powiększeniem tego kapitału i wartość funduszów naszych powiększy się na ich pożytek. Bez względu na korzyść tych funduszów obieg, rząd nie widział potrzeby w otworzeniu nowej pożyczki w roku przeszłym, celem umniejszenia assygnat, kiedy handel tak wielki mający wpływ na obroty kapitałów, był ścięziony. W naszym systemacie ten środek nie jest koniecznie potrzebny; lecz tylko posiłkowy: nie nas nieprzymusza do chwytania się jego koniecznie; lecz możemy z niego korzystać w okolicznościach pomysłnych, niewymagających wielkich ofiar. Zresztą i bez nowej pożyczki ma się spalić w tym roku assygnat za 35,614,105 rubli. Co z assygnatami spaleniemi w dwóch latach poprzedniczych złoży 153,867,010 rubli.

Pomimo tak znaczne zmniejszenie pieniędzy papierowych w obrocie, kurs srebra niewziął jeszcze z tego kierunku, jakiegoby w zwyczajnym rzeczy porządku oczekiwać należało.

Ilość gotowizny czyli monety brzęczącej puźszozona w kurs w latach poprzedniczych, była po części przyczyną, iż nasz rubel srebrny w jednostajnym zostawał położeniu, a ku końcowi nawet roku podniósł się od 70 do 76 kopiejek. Ścieśniony stan handlu, który się także do tego przyczynił, nierównie jeszcze większy sprawił wpływ na kurs zewnątrzny.

Zresztą nie ma w tym wątpliwości, iż bez zmniejszenia ilości papierowych pieniędzy w obrocie, spadnienie kursu naszego byłoby jeszcze bardziej widzialne. Dla podniesienia jego rząd nie ma zamiaru chwycić się środków takich, któreby nie obiecywały pewnych i stałych korzyści; lecz nie przestanie trzymać się raz przedsięwziętego, a tym jest stopniowe assygnat wykupowanie z obrótu. Wyjąwszy z 30 milionów summę przeznaczoną na nieprzerwany dochód i kapitał umorzenia długów w tym przedmiocie zaciągniętych, pozostaje nam corok więcej 20 milionów na pomienione stopniowe wykupowanie; a tak sprawiedliwie spodziewać się możemy, iż ten środek, jeśli nie narychlejszy, to przynajmniej niechybny i stały wyda skutek. (d. c. n.)

ANGLIA.

Na sessyi izby wyższej d. 9 b. m. margrabia *Landsdown* zapowiedział, iż d. 12 b. m. poda wniosek o złożenie rachunku wydatków na utrzymanie posłów za granicą przez lat 10.

Na sessyi izby niższej dnia 5 b. m. *P. Brougham* podał zapowiedziany wniosek o prawach i przywilejach korony w miarę ich związku z listą cywilną. — „Daleki jestem (rzekł) od zniewagi dostojności królewskiej, lub najmniejszego uwłaczania prawom korony. Według dawnego od początku konstytucyi u nas zwyczaj, król nie może posiadać dóbr prawem własności. Wszystkie takie majątności, z których dochód pobiera, są nietykalnemi dobrami patrymonialnemi, które po jednym monarsze dostają się drugiemu. Takie nawet majątności, które są prywatną jego własnością, zamieniają się w koronne, skoro na tron wstępuje. Dostyc mamy przykładów dostatecznie dowodzących, iż korona nie posiada udziałnego majątku, i rozrządzać nim podług woli nie może. *Pitt* w roku 1799 targnął się najpierwej na te prawa, i upoważnił króla do rozrządzenia własnością korony, jak prywatną. Za dawnych czasów, obowiązany był król, nie tylko utrzymywać dostojność swoją z dóbr koronnych, lecz nawet dochody z nich obracać także i na potrzeby kraju. Gdy zaś dochody takowe na taki cel nie wystarczały, często więc domagano się dopłaty od parlamentu. Z nich i z przypadających na króla pieniędzy za okręty uznane za dobrą zdobycz, oraz z kopalni i t. d. powinien był monarcha utrzymywać brzegi morskie w bezpieczeństwie od napadu rozbojników. Dziś korona nie wydaje już dochodów swoich na rząd krajowy, ani na obronę brzegów; posiada jednak dawne dochody, które najmniej 13 milionów 700,000 funtów szterl. wynoszą. Jeśliby te dochody miały pójść pod kontrolę parlamentu, rozumie się samo przez się, iż należałoby za to dać koronie wyrównyujące wynagrodzenie. Teraźniejsza lista cywilna, ani jest dogodna koronie, ani dostojności jej odpowiada. Wszystkie jej wydatki tak są zamiatwane, iż nikt ich pojąć nie może. Każdy wie, jaki ma dochód król francuzki, prezydent amerykański, albo król niderlandski; lecz dochodu monarchy Angielskiego, chyba tylko skarbowy alchimista

dość potrafi; bo z listy cywilney opędzają się wydatki na ministrów, posłów, sędziów i t. d. Nie lepiej byłoby utrzymywać osobny rachunek tych drobnych wydatków? Każdy kupiec, znający się cokolwiek na handlu, ma oddzielne rachunki na różne swoje przedsięwzięcia, aby z nich poznać stratę lub zysk i przyzwoity bilans ułożyć. Szanowny zaś kanclerz skarbowy lubi wszystkie swoje czynności grubą pokrywać zasłoną; zdaje mu się, iż byłoby ubliżeniem dostojności korony, gdyby osobne rachunki utrzymywano. Arka Noego nie mogła mieć sztuczniejszego wiązania, jak nasza lista cywilna. Osobliwsza ta mieszanina nie tylko mieści w sobie polowanie i taniec, lecz nawet przykre dla uszu wycie dzikich zwierząt. I tak, znajdują się tam: dozorca lwów w *Tower*, podobnyż dozorca do balów, jenealogiści, sekretarze łacińscy, mechanicy, pieczętarze, a nawet stróż nocny przy kassie, któremu 108 funtów szterl. rocznie wyznaczono. (Powstał śmiech). Życzylbym, aby izba okazała się hojną w uchwaleniu pieniędzy na utrzymanie dostojności korony, lecz nie aż do śmierci króla, ale dopóty, póki oby obie strony na tém przestawały. Przeszły rząd wystawia przykład, jak nieprzyjemne wypadki z zawczesnego w tej mierze postanowienia pochodziły. Nieboszczyk król odstąpił podobnież dziedzicznych dochodów po uchwaleniu listy cywilney; lecz w ciągu 600-letniego jego panowania parlament musiał 6 razy wchodzić w nowe układy, a 8 razy zastępować brak funduszu listy cywilney. W pierwszych 9 latach uchwalił rocznie dodatku po 100,000 funtów szterl.; a w roku 1769 nawet 500,000. Życzę, aby wszystkie dobra koronne wzięto na skarb, i z niego fundusz na listę cywilną wyznaczono. Wiem, iż ta lista obejmuje przypadkowe wydatki, iż z niej 35,000 funtów szterl. pewnemu ministrowi, a 32,000 pewnemu pułkownikowi za podróż do *Paryża* zapłacono. Nie przeciwko temu powiedzieć nie mogę; lecz czyliż można sądzić, aby te wydatki ponieśiono, gdyby je wprzód parlament roztrząsał? (Zawołano: *Sluchajcie! Sluchajcie!*) Powiem teraz o prawach admiralicyi i innych. W roku 1804 dostała korona 364,000 funtów szterl. za skonfiskowane okręty, a 3 miliony za zdobyte okręty holenderskie i hiszpańskie. Cóż będzie, jeśli te summy zostaną wyłączone nadal od kontroli parlamentu? Nie tajono przed nami potrzeby wyznaczenia pensyi dla jakiego potomka *St. Vincent*, *Hutchinsona* lub *Nelsona*. Gdy jednak chciano dawać pensye takim osobom, których przodkowie ani w *Egipcie* ani nad *Nilem* zwycięstwa nie odnieśli, wtedy marnowano pieniądze bez wiedzy parlamentu. I tak, admirał *Popham*, który po wojnie trudnił się przemyca niem towarów w Indyach, złapany przez admirała *Robinsona*, dostał blisko 20,000 funtów szterl. wynagrodzenia za szkodę. Dawniej oddawano wszystkie okręty schwymane przed wypowiedzeniem wojny; a od czasu uchwały względem zdobyczy, wszystkie takie okręty uważają się za własność korony. Jestże to sprawiedliwie, zabierać okręty, które nie wiedząc o wybuchnieniu wojny do portów naszych zawiają? Czyliż taki postępek nie hańbi naszego narodu? (Zawołano znowu: *Sluchajcie! Sluchajcie!*) Czyliż za ten obmierzył zysk nie przedajemy honoru, uczucia i dobrej wiary kraju naszego? Cóż izba sądzi o zabraniu floty duńskiej i okrętów hiszpańskich? Chcecież W Panowie wiedzieć, co o tém

za granicą mówiono? Pierwszy czyn nazwano *podłością* i *złamaniem wiary*, jaką sobie narody wzajemnie są winne, a drugi, *rozbojem morskim*. (*) Nikczemny jest zamiar ministrów powiększenia tym sposobem dochodów korony na prowadzenie wojny" Radził potém, aby izba rozpoznała cło w Indyach zachodnich i inne dochody korony, które nie są pod kontrollą parlamentu, i stosownie wydała postanowienie.

Pan *Canning* odpowiedział: Ani ja, ani kolledzy moi, nie myślimy powiększać ciężaru ludu a z tego powodu przeciwny jestem wnioskowi szanownego członka izby. Korona żąda jedynie takiej summy, jaką już pierwej uchwalono, i której dostateczność czteroletnie doświadczenie okazało. Nie można nazwać tego wspa niałością, gdy członki Izby mówią: *ponieważ ministrowie nie chcą powiększenia wydatków na listę cywilną, zmniejszyć je więc potrzeba*. Przez tę źle zrozumianą oszczędność, możnaby powiedzieć królowi: *zdaje nam się, iż kiedy więcej nie żądasz, musisz mieć dość; trzeba więc nam zobaczyć, czybyśmy ci czego urwać nie mogli*. Gotów jest szanowny członek zwrócić to, co bierze; lecz zachodzi pytanie, czyli summy, które chce oddać, nie włożą nowych na kraj podatków? (Zawołano: *sluchajcie! sluchajcie!*) Co się tycze cła w Indyach zachodnich, było ono zawsze w ciągu czterech ostatnich panowań własnością korony, i służyło na płacenie pensy. Zarzucają wprawdzie, iż ten fundusz, będąc tajny, dać może powód do nadużycia; odpowiadam: iż coroczny z niego rachunek będzie podawany izbie (**). Łatwo jest pisać nowe urządzenia na papierze; lecz zachodzi pytanie, czy lepiej aniżeli przeszłe celowi swemu odpowiadają? Jeżeli szanowny członek zmieniając listę cywilną, chce wyznaczać oddzielnie pieniądze na utrzymanie dworu monarchy, oddalić urzędników i towarzyszące mu osoby, a określić pieniądze na żywność dla króla, lub też posyłać go do garkuchni, w tym razie lepiejby uczynił, gdyby się wcale nie odzywał. (Powstał śmiech) Kiedy korona chce tylko tego, co ma, i co oddawna posiadała, nie jestże niewdzięcznością i podłością pokusić się o odebranie jej tego, co przez ciąg czterech panowań zawsze do niej należało? O funduszu z cła w Indyach zachodnich to jeszcze powiem, iż z niego pobierali pensye sławni w narodzie mężowie: *Pitt*, Hrabia *Chatham* i *Edmund Burke*. W ostatnim roku panowania zmarłego monarchy, korona, stosownie do złożonych izbie papierów, miała 9 milionów 700,000 funt. szterl. z przeznaczonych sobie dochodów. Z tych, różnym proszącym osobom zapłacono 5 milionów 300,000 funt. szterl., 2 miliony 600,000 obrócono na potrzeby krajowe, milion 300,000 poszło na listę cywilną, a reszta 370,000 funt. szterl. na utrzymanie domu. Pod względem nawet oszczędności, przyznać trzeba, iż korona najlepiej zarządza funduszami swemi. (Zawołano: *Sluchajcie! sluchajcie!*) Odtąd, jak 9 milionów pobiera, kraj dwa razy został ocalonym od klęsk wojennych. Przypomni sobie

(*) W roku 1755 zabrali także Anglicy bardzo wiele okrętów kupieckich francuzkich z dobrami maytkami, a to bez wypowiedzenia wojny.

(**) Ważne to oświadczenie poczytuje sobie strona opozycyjna za zwycięstwo.

izba zdarzenie z okrętami szwedzkimi (*). Gdyby fundusze te zostały były pod kontrolą parlamentu, nie możnaby się było w tej mierze porozumieć w tak przyjacielskim sposobie, i nieochybnie wybuchnęłaby wojna. Z tych więc powodów wypada, aby dochody nie były pod wpływem parlamentu.

P. Tierney chciał, aby ani szeląga na listę cywilną nie uchwalono, dopóki pierwej wszystkie dochody korony nie będą roztrząszone, a zwłaszcza w dzisiejszych smutnych czasach, kiedy dochody krajowe zmniejszyły się o milion 400,000 funtów szterl. Wszystkie klasy mieszkańców (rzekl) muszą żyć oszczędnie; należałoby więc radzić Królowi Jmci, aby też samo, ze względu na powszechną w kraju potrzebę uczynił.

Po mowie kilku innych członków, przystąpiono do głosowania i większością 273 kresek przeciwko 155 wniosków P. Brougham odrzucono.

Na sessyi dnia 8 b. m. P. Baring podał zapowiedzianą prośbę wielu pierwszych kupców tutejszey stolicy o użycie środków w celu nadania wzrostu handlowi za granicą, a to przywracając dawne zasady, i uchylając późniejsze ścięśnienia.

Na sessyi dnia 9 oświadczył P. Parnell, iż P. Grattan, przyszedł do zdrowia, i dnia 25 b. m. chce podać wniosek względem katolików w Irlandyi.

P. Bennet żądał złożenia uchwały z roku 1663 upoważniającej koronę do użycia cła w Indyach zachodnich nie tylko na potrzeby osad, lecz i na co innego.— P. Makintosh domagał się poprawy księgi praw handlowych, oświadczając, iż poda 6 wniosków, z których 5 tyczą się uchyleńa różnych części tej księgi, a 3 inne ściągają się do jej poprawy.

HISZPANJA.

Gazeta urzędowa madrycka ogłosiła następujące ustawy Króla hiszpańskiego:

I. „Zważywszy ja potrzebę oświecania ludu, przez osoby godne jego uszanowania i poważania, któreby go mogły nauczyć, jakie są jego prawa i obowiązki, jakie pożytki z rządu umiarkowanego i oycowskiego, pod którym teraz żyje, jaką szczęśliwość obiecuje mu ściśle i zupełnie wykonywanie konstytucyi królestwa; widząc, jak wiele zależy na takowem oświeceniu i wpajaniu przywiązania do konstytucyi w młodzież wszelkich klas edukującą się teraz, i będącą nadzieją oyczyny; zważywszy nakoniec, jak słuszną jest rzeczą poprawić nadużycia, które dotychczas trwały, i zbić fałszywe zarzuty przeciw konstytucyi wymierzane; postanowiłem zgodnie z tymczasową juntą co następuje: 1) Prałaci dyecezalni stawać się będą, aby plebani w całej monarchii, lub ich zastępujący, wykładali parafianom co niedziela i co święto, polityczną konstytucyą narodu, jako część ich obowiązków, wystawując przy tem pożytki wynikające dla wszystkich klas kraju, i zbijając potwarcze zarzuty, jakieby ciemnota lub złość na jej nadwątlenie wynaydowała.— 2) We wszystkich pierwiastkowych szkołach w królestwie, profesorowie wykładac będą działkom konstytucyą sposobem jasnym i łatwym do ich pojęcia, które oswoją z czytaniem tej księgi fundamen-

talney.— Stosownie do 368 artykułu konstytucyi, wykładac ją będzie we wszystkich uniwersytetach królestwa professor nauki prawa; we wszystkich seminariach professor filozofii moralney, jeśliby gdzie niebyło kursu prawa; a we wszystkich publicznych i prywatnych szkołach duchowieństwa zakonnego, lektor czyli nauczyciel filozofii. 4) W kollegiach, szkołach i innych zakładach edukacyi publiczney i prywatney pod dozorem duchowieństwa czy świeckiego czy zakonnego zostających, wykładac będzie konstytucyą professor, uznany za najzdolniejszego do tego przez prałata, lub przełożonego, albo rządzącą każdego kollegium i domu edukacyjnego.— 5) Skoro wykładanie konstytucyi rozpocznie się, a ma się natychmiast po odebraniu tej ustawy rozpocząć, w tych wszystkich miejscach edukacyjnych, przełożeni ich doniosą o tem politycznemu naczelnikowi (prefektowi) w głównych miastach prowincyy, a alkadom (burmistrzom) konstytucyjnym po gminach, wymieniając dzień rozpoczęcia tego wykładu, a to, żeby o tem doniosły dzienniki miejscowe, gdzieby zaś ich nie było, drukowane i poprzyklepane kartki tym końcem, żeby uwiadomiona publiczność mogła na to wykładanie konstytucyi uczęszczać.— 6) W urzędowych doniesieniach miesięcznych, które municypalności obowiązane są przysyłać naczelnikom politycznym, czyniona będzie wzmianka o wykonaniu tego postanowienia, o jego wpływie na publiczną opinią; a naczelnicy polityczni prześlą w tej mierze sprawę do ministerium.— 7) Ministerium spraw wewnętrznych rozkaże natychmiast wydrukować w narodowej drukarni większym drukiem konstytucyą, która za zwyczajną cenę będzie przedawana w stolicy i we wszystkich prowincyach; Minister zamorski postara się, ażeby i w Ameryce wydrukowano dostateczną ilość exemplarzy konstytucyi.— 8) Wszystkie te środki uważane będą za tymczasowe i podległe temu, co w planach i ustawach tyczących się publiczney edukacyi będzie przepisano, a stosownie do konstytucyi przez stany zatwierdzone.”

Ustawę tę podpisał Król własną ręką dnia 24 kwietnia r. 1820.

II „Gdy na mocy konstytucyi jestem najwyższym naczelnikiem woyska, i gdym przedsięwziął czuwać, ile mi inne zatrudnienia rządowe dozwolą, nad dobrym stanem woyska, postanowiłem mianować 8 jenerałów-adjutantów, wybranych z pomiędzy najdoświadczeńszych jenerałów, abym miał przy boku moim takie osoby, któreby zdolne były rozsyłać moje rozkazy. Ci jenerałowie-adjutanci tak w czasie pokoju, jak i wojny zawsze (chybaby inne przeznaczenie dostał) pełnić będą służbę, osobniem urządzeniem przepisaną. Tu następuje mianowanie ich; a są niemi ci, których w numerze 57 gazety Kuryera Litewskiego wymieniło się, wyjąwszy, iż w liczbie tych jenerałów zamiast jcn. Arco-Aguero, jest jenerał Zayas gubernator Arragonii.)

III „Stosownie do 362go artykułu konstytucyi polityczney, powinien bydź w każdej prowincyi korpus milicyi narodowej, składający się z mieszkańców w miarę jej ludności.— Przekonany ja o wielkim wpływie, jaki uskutecznienie powyższego artykułu mieć będzie na dobry porządek wewnętrzny ludów i spokojność mieszkańców, postanowiłem zgodnie z tymczasową juntą nakazać, aby stosownie do konstytucyi milicya narodowa była zaprowadzona.“ Działo się w pałacu moim dnia 25 kwietnia roku 1820 podpisano Ferdynand.

(*) Przy końcu rewolucyjney wojny amerykańskiej, Anglicy zatrzymali okręty szwedzkie płynące do Francyi z drzewem i t. d. Anglia, mając wtedy do czynienia z wielu przyjaciółmi, mogłaby się była łatwo wplątać w wojnę z Mocarstwami, które chciały utrzymać zbroyną neutralność.

Wilno dnia 21 Maja v. s. 1820 roku

Ogłoszenie.

1. Sąd Główny Cywilnego Departamentu witebskiego dokładano Sądowi Gł. Cywilnego witebskiego Departamentu od kancelaryi dyoktu Polskiego, że jeszcze w roku przeszłym 1819 miesiąca octobra 15 dnia podaną do tutejszego Gł. Sądu swą prośbą WWJP. Adwokaci tutejszego Gł. Sądu mający sobie poruczone sprawy od JWW. i WWJPanów kredytorów masy dóbr po Hylzenowskich i Platerowskich żądają wyznaczenia pewnego czasu do zawołania rejestru extraordinarynego takowego ukazem Rządzącego Senatu 1800 july 19 d. wedle Konst. 1784 r. na wszelkie po komisaryjne sprawy w Gł. Sądzie oznaczonego w jakim znajdują się aktozaty wszystkich kredytorów i przeciw onym JWW. Grafów Platerów Kanclerzyców Litew. debitorów za apelacją od dekretu Taxatorsko-Exdywizorskiego wpisane, i o takowym terminie zawołania tegoż rejestru a w nim rzeczony sprawy po exdywizorskiej przez awizacją Gazet publicznych zawiadomienia stron i powszechności prosili, aby zostawszy ostrzeżeni, czy to sami z dowodami przybywali do Sądu czyli też one tymże WWJPanom Adwokatom od siebie zamówionym dostarczyli, a to iżby który z kredytorów jako też i sami debitorowie w terazniejszym z uspięchem dolożeniu się komplet składających JWW. Urzędników pilnym oshywaniu swoich obowiazków i ciągłym spraw sądzeniu ultymarnie skonwinkowani nie zostali, wtenczas kiedy ciż WW. Adwokaci będąc tylko jedni od swych aktorów osobiscie, a drudzy przez listowne pisma zamówieni i z tych niektórzy wydanemi plen-potencyami umocowani powierzonych sobie do tłumaczenia się w sprawie nie mają dokumentow z jakiego powodu i tak słusznych pobudek Sąd Gł. Cywil. Depart. witebskiego przez takowe niniejsze postanowienie swoje obwieszczą i zapewnia wszystkich do sprawy po exdywizorsko-taxatorskiej JWW. Grafów Platerów Kanclerzyców Litew. będącey w tém Sądzie interessowanych, że w następney kadencyi od 1 augusta terażniejszego roku 1820 zacząć się mającey po przewołaniu rejestru remissyynego zawoła registr extraordinaryny takowy, w którym znajdują się aktozaty JWW. i WWJPanów kredytorów i samych debitorów JWW. Grafów Platerów Kanclerzyców Litew., a zatém iżby wszystkie strony do tey sprawy interessowane i bądź z jakiego źródła wpływ mający i na Sądzie okonczonym taxatorsko-exdywizorskim znajdujący się, czy to sami z dowodami dla usprawiedliwienia swych dopominkow przybyli, czyli też one swoim umocowanym WW. Adwokatom tutejszego Gł. Sądu dostawili, iżby żadney już potem wymówki w przypadku ultymarnie wypaść mającego dekretu z własney niestanności do Sądu nie mieli, przez takową w Gazetach Kur. Lit. potrójnie uczynić się powiną awizacją ostrzeżę, a do powiatow tutejszey gubernii gdzie dobra JWW. Grafów Platerów Kanclerzyców Litew. lokatoryuszom zostały wydzielone, mają swoje położenie, to jest dyneburskiego, lucynskiego, rzerzyckiego, dryżeńskiego i siebierskiego dla podobnegoż zawiadomienia stron posłać do Sądow Niższych Ziem. ukazy postanowia. Roku 1820 marca 19 dnia.

Hieronim Okierko Prezyd. Sądu Gł. Cywil. Depart. witebskiego i orderu ś. Stanisława kawa-

ler. Bazyli Traszczyński nadw. i Sądu Głow. Cywilnego Depart. witeb. Sowietnik i orderu ś. Anny 4tey klasy kawaler. Józefat Jacyna Sędzia, Antoni Snarski Sędzia. Franciszek Mutusewicz Sędzia. Mikołaj Kałowski Sędzia.

Wilno drukować Józefat Jacyna Cywilnego witebskiego Depart. Sędzia.

Takowa kopia zgodna z rezolucją Sądową w protokule Sądowym zapisaną świadczą Antoni Dunin Słępsć Tytularny Sowiet. i Gł. Sądu Cywil. witeb. Depart. Expedytor.

1 Excerpt oświadczenia z protokołu potocznyego Sądu Ziem. Ptu Wilkom. w dacie niżej wyrażoney zapisanego et eorundem pod pieczęcią urzędową stronie wydan.

Roku 1820 mca maja 4 dnia. oświadczenie imieniem WWJPP. Józefa koleckiego registratora lata mającego Wincentego braci, Ruzy, Julianny Eufrozyny i Alexandry siostr nieletnich Truszyńskich w assistencyi opieki czyni się w tém toku wydarzenia; czytając zaś. oświadczenie w roku teraz biegącym january 20 dnia do akt Ziem. Ptu Piń. przez W. Ignacego i Ludowiki z Skirmuntow Rewińskich kapitan. woysk pol. wprowadzone a w kolei przez Kur. Lit. w N. 25 ogłoszono, mają powód oświadczyć, iż do dobr Luchez, Cmień, Czerniewicze, Korzewicze do juryzdyki z dworem w mieście Pińsku oraz do dalszych funduszow ziemnych i sumownych z głowy Kunegundy Ordzianki rowny stopień pretensorstwa regulują, nieprzeczą zaś. iż dwie siostry rodzone Kornelia i Kunegunda Ordzianki dobra wyż rzeczony wespół z dalszemi z toku naturalney sukcesyji odziedziczyli, z których Ordzianek Kornelia w zamęzcie za Alexandra Skirmonta Horod. Piń. wyszła, i łącznie z mężem całą spadziżnę obiazwszy siostrę młodszą Kunegundę Ordziankę utrzymywali, w ciągu której rezydencyi przewidzialnie ona za Kazimierza Skirmonta w zamęzcie wydawszy, przyzwoitego oddziału nieuczynili, lecz na małym osadziwszy mniey chlubnie całosć w swoje imienie wcielili, jakowe małżeństwo procz trzech synow Samuela, Leona, i Franciszka, corkę Johannę w potomstwie zostawilo, i w tem punkcie obzał. Rewińscy odstępnie takowego processu uprzednio wiedzionego z linii rodzeństwa, corkę Johannę wytrącili, która za Kazimierza Truszyńskiego dziada oświadczaających się w szlubne związki wszedłszy; w spólnie z braćmi o przywłaszczoną bezprawnie własność przewodziła proceder, oczem dekreta nastale przekonywują; w kolei bracia Samuel i Franciszek Skirmontowie dokumentem assekuracyynym w roku 1766 oktobra 26 dnia wydanym, przywiązując do osob swoich moc prowadzenia processu, oddział schedy na Johannę Truszyńską przychodzić powinny zapewnili, Johanna z Skirmuntow Truszyńska w potomstwie syna Alexandra Truszyńskiego Horod. Ptu Piń. oycza oświadczaających się zostawila, któremu prawem zrzecznym w roku 1788 septembra 10 dnia wydanym et eorundem oktobra 14 dnia, przed aktami Ziem. Ptu Wilkom. przyznanym moc dochodzenia całkowitego spadku nullo iure przywłaszczonyego, nadala w przewodnictwie którego prawa lubo oyciec oświadczaających się stopnie processu ożywiał, jednak rewolucya i inne wydarzenia oney do skutku doprowadzić niedozwoilty, nadto dobre skłonności zesłego ś p. Adama Skirmonta podkom. Ptu Piń. i kawalera orderu ś. Stanisława przez listowne korespondencye wymierzone od rychley ekzekucyi processu wstrzymały, zgon przedwczesny oycza oświadczaających się, co z nieutulonym żalem przypominają, zostawując cale rodzeństwo w nieletności, zarazem w ostateczney testamentowey dyspozycyi w roku 1810 february 6 dnia czynioney et eorundem marca 29 dnia do akt grodzkich Ptu Wilkom, w prowadzoney moc dochodzenia sukcesyji z głowy Kunegundy z Ordow Skirmuntowey splynioney, porzucił, na twierdzy której testamentowey dyspozycyi, czynny i troskliwy opiekun

JW. Józef Kozakowski prezydent Sądu Gran. Ptu Wilkom., do zeszłego ś. p. Adama Skirmonta podkomorzego Ptu Piń. i kawalera or. ś. Stanisława zgłosił, którego przez korespondencyą w roku 1810 apr 17 dnia uczynioną, na edukacyą pozostałego nieletniego potomstwa corocznie aż do wzrostu całego rodzeństwa po ru. sr. sto postanowił, i one dostarczać corocznie w dzień Trzech Królów obowiązał się, nadto ten człek szacowny duchem moralności powodowany, znając iż nullo jure dobra z głowy Kunegundy z Ordow Skirmontowej w części na żal. przychodzących posiada, przez pismo uprzednio adressowane, zapewnił; iż z własnego funduszu dla domu Truszyńskich zł. pol. sześć tysięcy zapisuje, i one do ostatecznej dyspozycyi zamieścić urzęcza, niewiedząc oświadczając się jakie po zeszłym Adamie Skirmuncie podkom. zasły okoliczności, nadto odległość miejsca, i nieletność dalszego rodzeństwa nie dozwalała tak rychło obrótów dokonanych dosledzenia, jednak aby dola oświadczających się frymarchnie zartata nie została, w tym względzie oświadczając się stosunek do dóbr po zeszłym Adamie Skirmuncie pod. pozostałych odkrywają, o które że czynić będą prawom przez niniejsze oświadczenie zapowiadają, a żeby zaś posiadacze terażniejszy dobr ewikcyi uległych żadnych bez oświadczających się układow nie czynili, i aby nikt te dobra nabywać nie wyczył się podkuiratą układow zastrzegają. W protokule podpisano. Józef Truszyński Koleski Registrator.

Zgodno z protokulem poswiadcza Ignacy Junosza Dąbrowski Ziem. Ptu Wilkom. Regent.

Takowe oświadczenie w dacie powyższej do akt Ziem. Wilkom. wprowadzone pozwała się awizować przez gazetę Kur Lit. Aniol. Kniaz Zagiełł pisarz Ziem. Ptu Wilkom.

1. Poddany Franciszek Pieczkun przezywający się Mickiewiczem z majątku funduszowego Daukszyszek w Poie Oszmianskim położonego, będąc wzięty na posługi parobka do klasztoru panien Bazyliańek Wileńskich dnia 19 bieżącego mca maja i roku z tegoż klasztoru zbiegł, zabrawszy z sobą odzienie następne jako to: surduty dwa jeden szaraczkowy domowego sukna, drugi werdragonowy ciemny, przy tym kamizelka czarna, spodnie płócienkowe, czapka ciemno granatowa z brylkiem oraz różne spodnie i kamizelki, fizyonomii takowej: wzrostu bardzo słusznego, szczupły, ospowaty, nosa długiego, oczu błękitnych, brwi gęstych, włosów i faworytow bład, uie tney ręki ma wielki palec ucięty, jeżeliby więc takowy poddany bez świadectwa lub za zmyślonym świadectwem przez siebie albo też przez kogo utworzonym gdzie znajdował, uprasza się iak najmocniej oprzytrzymanie onego, i przystawienie do klasztoru PP. Bazyliańek Wileńskich lub majątku wyż wspomnionego za co przyzwoicie wynagrodzony zostanie.

Wolno drukować Mikołaj Pomarnacki Sędzia Ziemski Wileński.

1. We czwartek rano to jest dnia 13 maja zginął w Wilnie pies wyżej opisu następującego, sam cały bez żadney odmiany ciemno - kasztanowaty, podbrzusie i nogi pstrokaty, ogona mało uciętego ale dosyć długiego; ktoby więc go znalazł lub też wiedział o miejscu przechowania, niech się raczy zgłosić dla oznajmienia właścicielowi za ostrą bramą pod N. domu 1267 mieszkającego a tam z wdzięcznością sowitą nagrodę odbierze.

1 Dnia 20 t. m. zgubiony został w Wilnie pugilares, w którym były papiery następne: oblig od JW Pułkow. Parczewskiego na rubli sr. 450, list od W. Adwokata Grabowskiego i inne potrzebne annexa i notatki oraz okulary i ołówek, ktoby one znalazł raczy zgłosić się do niżej podpisanego, a odbierze przyzwoitą nagrodę.

Joachim Romanowicz Sek. koll. mieszkający w domu Wollowicza na Zamkowej ulicy.

2. Excerpt oświadczenia z Protokulu potoczego Ziem. Ptu Telsz. w dacie poniżej wyrażający się zapisanego i w tymże czasie pod urzędową Sądu Ziem. Telsz. pieczęcią stronie jest wydan.

Roku 1820 mca maja 7 dnia, oświadczenie imieniem niżej piszących się, Marcina Sędz. Grodz. Telsz., Jakóba Skarbn. rodzonych braci Gosztowtów, czyni się z niespodziewanej, a dla nich smutnej okoliczności: dawno w Bogu już odpoczywający ś. p. Tadeusz Gosztowt Skarbnik przy zejsciu z tego świata, w sieroctwie zostawił trzech synów, Jakóba, Bonawentury i Marcina Gosztowtów, na których i ogólna sukcessya naturalnym krwi ciekim przypadła, jaka się składała z ruchomości i ziemney fortuny Kaupy zwanej, w telszewskim powiecie będącej, nierny ziemney posiadłości obszer do podziału successorom zdał się nieprzyzwoitym, a tak dellatores Jakób i Marcin Gosztowtowie z swoich sched bratu Bonawenturze wiecznością odstąpili, i matka Barbara Tadeuszowa Gosztowtowa, przez zeszłego męża na całych Kaupach w possessyi dożywotniey zapewniona recessowała na użytek tegoż syna skutkow sobie posługujących zapisów, wzajemnie Bonawentura Gosztowt Sędzia Gran. Telsz. do exdotacyi swojego rodzeństwa i do spłaty dożywocia matki wedle zeszłego układu obowiązany, kiedy w gotówce zadeterminowanej ilości ku zaliczeniu nie miał, kontentował i matkę i protestujących się braci obligami, lubo rychle wypłacenie obligow było jedyną treścią i postanowieniem Sędziego Bonawentury Gosztowta, przecież nie tylo, że w małym schedzie dla braci ponadpłacał exdotacyjne obligi, ale w ciągłych naydując się potrzebach, procentow nie płacił, i osobno na liczne karteczki żalącemu się sędziemu Gosztowtowi dłużnym został, a nadto u wielu obywateli pozaciągał kredyty, tym sposobem nader w krytyczny zostawując pozycyi dobra Kaupy i cały ruchomy fundusz, dnia 27 przeszłego apryla, z tym się pożegnał światem, po zeszłym Granicz. Sędz. Gosztowtcie zwyczajną z prawa kolejną puścizna spływa na żalących się braci Marcina Sędz. i Jakóba Skarbn. Gosztowtów, wszakże oney powodem mnogich ciężarów ku zdeperowaniu nie tknęli się, i nie przyjmują, ale zabezpieczając dla się salwę własney należności upominku i dowodzenia w czasie i jurydykcyi właściwey, również defektow pretensyi różnych osob zyskanemi dekretami i obligami, oraz rachunkami zmierzających do funduszu pozostałego po zmarłym Gosztowtcie, pod wieczystą taxę i exdywizyą oddają, i w tym porządku po wierzycieli i wszelkiego tytułu pretensorów do Ziem. Telsz. na przyszłe roki dla zrealizowania summy zadłużoney, a poczem na rozdział majątku zyskania remissy wydadzą cytacye, terażniejsze zaś oświadczenie, które własnoręcznie podpisujemy, aby dostatecznie publiczności i w tey rzeczy interes mających o naszych zamiarach poinformować mogło, oprócz ingrossacyi do xiąg Ziem. Telsz. przez gazetę Kurjera Litgo awizować postanowiliśmy. W protokule podpisano następnie. Sędzia Grodz. Telsz. Marcin Gosztowt. Jakób Gosztowt Skarbn.

Może bydź w Kuryerze Wileń publikowano Jan Kobecki Sędz. Ziem. Telsz.

Zgodno z Protokulem Potocznym świadczę Józef Pluszkiewicz Ziem. Ptu Telsz. Regent.

5. Wyjeżdża za granicę do Prus Wileński mieszczanin Boruch Haimowicz Somach z Owajem Mowszowiczem na miesiąc 10.

W następującą sobotę t. j. dnia 22 maja 1820 roku JPan *Meckhold* będzie miała honor okazać bardzo ciekawe na tutejszym teatrze *Tajemno Fizyczne Sztuki*. Połowę dochodu z tey reprezentacyi przeznaczą na dochod ubogich domu Towarzystwa Dobroczynności. Biletow dostać m ż ia w sklepie domu dobroczynności.